

Grovfoderbalans 2018/19

- Torr och varm väderlek har lett till betydligt lägre grovfoderskörd än normalt.
- Anpassningar har gjorts i form av att trädor och andra liknande arealer har skördats, att grödor med andra användningsområden skördats som grovfoder och att halm bärgats på större arealer än normalt.
- Hittills finns det inget som tyder på att det skett en omfattande utslaktning av djur.

Inledning

Jordbruksverket gör löpande beräkningar över utbud och efterfrågan för alla viktiga jordbruksprodukter för att följa hur marknadsbalansen förändras. För grovfoder, hö, ensilage och halm, som används för nötkreatur, får och hästar görs det normalt inte några sådana beräkningar. De enskilda jordbrukarna producerar vanligtvis den mängd foder som krävs på det egna företaget, grovfoder är svårt och dyrt att transportera. Av samma skäl är import av grovfoder till Sverige nästan obefintlig.

Hela Sverige drabbades under perioden maj-juli 2018 av ihållande torka och höga temperaturer. All växtproduktion har påverkats negativt med stora skördeförluster som resultat. Jordbruksverkets skördeprognos för spannmål och oljeväxter visar på ett skördebortfall på minst 30 procent jämfört med normalt. För vallodling finns det inte någon statistik tillgänglig över skördens storlek förrän i mitten av november 2018. För att få kunskap om foderläget i Sverige har Jordbruksverket genomfört en kartläggning av grovfodersituationen i landet. Kartläggningen kommer att användas som ett underlag för beslut om fördelning av de stödinsatser som regeringen beslutat om.

Metod för kartläggningen

Jordbruksverket har under juli och september gått ut med ett antal frågor till rådgivare och andra som har mer eller mindre daglig kontakt med enskilda jordbrukare. Dessa fick ge sin expertbedömning om skördeläget för grovfoder. I den undersökning som genomfördes i juli 2018 tillfrågades Hushållningssällskapet och Länsstyrelserna och vid det andra tillfället i september 2018 tillfrågades även Växa. Totalt ingick ett 50-tal experter i undersökningen. Svarsfrekvensen var mycket hög och svar inkom från nästan samtliga län. Experterna ombads bland annat att i procent ange årets skörd i förhållande till ett normalt år. Svaren som kom in sammanställdes av Jordbruksverket.

Foderbehov

Grovfoderbehovet i Sverige har beräknats med ledning av produktionskalkyler som tas fram av Hushållningssällskapet. De djurslag som tagits med i beräkningar av behovet är nötkreatur, får och häst. Det har gjorts en uppdelning på ensilage, hö, bete och halm.

Djurslag	Antal djur	Foderbehov			SUMMA
		Hö, ensilage	Bete	Halm	
Nötkreatur	1 500 000	2 475	1 140	1 100	4 715
Får	300 000	150	120	30	300
Hästar	350 000	700	350	70	1 120
SUMMA		3 325	1 610	1 200	6 135

Tabell 1. Behov av grovfoder, 1 000 ton ts

Källa: Egna beräkningar

Tillgång på grovfoder

Vall är den klart viktigaste grödan för att täcka animaliesektorns behov. Vall kan skördas vid flera tillfällen under växtsäsongen, i södra Sverige 3-4 gånger och i norra Sverige 2-3 gånger. Den första skörden är viktigast både vad gäller kvantitet och kvalitet. Undersökningen i juli visade att den första vallskörden givit 50-80 procent av normalavkastning och att den andra skörden nästan helt torkat bort. Totalt sett uppskattades att 50 procent av normal skörd hade bärgats i mitten av juli.

Tredjeskörden har haft betydligt bättre förutsättningar då det kom mer omfattande regn i landet från i början av augusti. Skörden bedöms vara av normal kvantitet och kvalitet. På grund av att det är sent under växtperioden har den tredje skörden förhållandevis mindre betydelse än de skördar som bärgas tidigare under året.

Totalt för hela landet har 2018 års skörd av vallfoder beräknats till 65 procent av normalskörd (senaste femårsgenomsnittet). Enkätsvaren visar att det finns avkastningsskillnader i landet, men de är inte så stora. Sydöstra Sverige har haft sämre avkastning medan de allra nordligaste delarna av landet haft något bättre avkastning. Variationerna mellan enskilda gårdar är dock mycket stor beroende på lokala regnskuror, varierande jordarter och eventuell tillgång till bevattning.

För att täcka återstående behov har jordbrukarna vidtagit en rad olika åtgärder för att öka tillgången på foder

Jordbruksverket medgav redan i mitten av juni 2018 skörd av gräs på träda och skyddszoner. Enkäten visar att i stort sett all tillgänglig mark har skördats. Avkastningen bedöms däremot att bli betydligt lägre än på den reguljära vallarealen. I enkätsvaren har det angivits en nivå på 25 procent av normal avkastning.

Jordbrukarna har valt att skörda en hel del spannmål som ensilage. I Jordbruksverket skördeprognos har denna areal beräknats till 100 000 hektar, det motsvarar 10 procent av den totala skörden. Även spannmålsensilaget har avkastat betydligt mindre än normalt.

Halm är ett viktigt produktionsmedel i animalieproduktionen både som foder som strö. Till viss del kan torv och biprodukter från skogsindustrin ersätta halm som strö. I till exempel smågrisproduktionen är det svårt att ersätta halm med andra strömedel. I år har halm bärgats från en större spannmålsareal än normalt. Av enkätsvaren framgår att i princip all spannmålsareal har utnyttjats för skörd av halm. Avkastningen för halm har varit låg, i beräkningarna har halmavkastningen satts till 50 procent av normalt.

I enkäten ställdes även frågor om möjligheterna att använda alternativa fodermedel som biprodukter från sockerbetor och potatisavrens. Tillgången på dessa fodermedel är begränsad till vissa områden i landet och att döma av enkätsvaren kommer en mycket liten del av sockerbetsblasten att användas. Där det finns potatisprodukter kommer dessa att användas.

När hänsyn tagits anpassningar i form av skörd på träda, helsädesensilering och utökad skörd av halm visar beräkningarna att det saknas 5-10 procent av grovfoderbehovet. Beräkningar är osäkra då avkastningsnivåerna grundas på uppskattningar och förutsättningarna varierar kraftigt mellan enskilda gårdar.

Behov	6 135
Tillgång	5 660
Balans	-475

Tabell 2. Grovfoderbalans för 2018/19, 1 000 ton ts

Källa: Egna beräkningart

Ytterligare anpassningsåtgärder

För att täcka det behov som återstår då tillgängligt foder inom landet utnyttjats måste ytterligare anpassningar göras. Det kommer att ske en viss import men det råder brist på grovfoder även i närområdet. Det är dyrt och besvärligt att frakta hö, ensilage och halm, därför väntas inte importen att uppgå till några större kvantiteter. Det torde främst vara hästföretag som importerar.

Det finns möjlighet att anpassa foderstaterna och ersätta en del av grovfodret med spannmål. Torkan har lett till kraftigt ökande spannmålspriser vilket gör det dyrt att öka spannmålsdelen i foderstaterna. Ett annat sätt att minska förbrukningen är genom minskat svinn. På enskilda gårdar torde potentialen vara stor, kanske upp till 20 procent. Genom att gruppera djuren, sortera fodret och skaffa bättre utrustning kan stora inbesparingar göras.

En yttersta utväg till anpassning är att minska djurantalet. Under sommaren 2018 har betydligt fler nötkreatur än normalt anmälts till slakt. Slaktstatistik till och med mitten på september pekar dock inte mot några dramatiska ökning. Ett tecken på att slakten inte ökat är att producentpriserna bibehållits på nuvarande nivå. Utifrån uppgifter från CDB kan vi inte se att antalet avlivade djur har ökat under sommaren 2018. Statistik över antalet mjölkkor som

seminerats under 2018 pekar mot en stor minskning jämfört med närmast föregående år. Det pekar mot minskad mjölkproduktion under det kommande året.

Sammanfattning

Vädret sommaren 2018 har varit ogynnsamt för växtodlingen. Enligt en enkätundersökning som gjorts bland rådgivare är årets skörd av grovfoder från vallarealer cirka 65 procent av genomsnitt. För att kompensera för skördeförlusterna har jordbrukarna vidtagit en rad olika åtgärder. Som exempel kan nämnas skörd på träda och skydds-zoner och att större spannmålsarealer än beräknat har använts för skörd av helsädesensilage och halm. Avkastningen på dessa arealer har också varit lägre än normalt. Den totala tillgången på foder beräknas bli 5-10 procent mindre än behovet. Ytterligare anpassningar krävs i form ökad import, förändring i foderstater och åtgärder som minskar fodersvinnet. En yttersta utväg blir för vissa jordbrukare att dra ner på djurantalet. Hittills finns det inte några uppgifter som pekar mot en dramatisk ökning av slakten.

Kontaktperson

Bengt Johnsson, 036-15 61 93, bengt.johnsson@jordbruksverket.se